

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

Typ posudku: posudek oponenta

Autor práce: Klára Šáchová

Název práce: Neformální péče a neformální pečovatelé v systému sociální péče perspektivou zúčastněných aktérů

Autorka posudku: PhDr. Hana Geissler

Ústředním výzkumným problémem diplomové práce je neformální péče a neformální pečovatelé v systému sociální péče. Jde o téma relevantní pro studovaný obor, aktuální a palčivé. Cíl bakalářské práce byl zvolen explanační: „Vysvětlit změnu veřejné politiky vůči neformální péči a neformálním pečovatelům“ (str. 13), dílčí cíle pak byly stanoveny tři: „identifikovat hlavní aktéry, kteří prosazují změnu politiky neformální péče; odhalit klíčové události, které vyvolaly změnu v politice neformální péče a neformálních pečovatelů a vysvětlit režimy interakcí v procesu přeměny politiky neformálních pečovatelů“ (str. 14).

Strukturace textu je logická – od úvodu do problematiky, přes vytyčení cílů a výzkumných otázek, teoretické zarámování, metodologické uchopení, analytickou část a závěr. Jednotlivé kapitoly na sebe navazují a věcně se propojují, práce tak je srozumitelná a kompaktní.

Autorka zahajuje práci popisem kontextu neformální péče (kap. 2). Samotnému úvodu neprospívá, že se nevěnuje vymezení a existujícím definicím zkoumaného jevu, naopak „pokouší se o svou vlastní definici založenou na neoficiálních a spíše pracovních definicích používaných v materiálech zabývajících se touto problematikou“ (str. 7.). To, že neformální péče nabývá v podání různých autorů mnoha významů a že současně různí autoři pojmenovávají tento jev dalšími termíny, je nezpochybnitelná pravda. Diplomová práce by si ale zasloužila větší diskusi existujících definic a přístupů k poznávacímu problému. Stejně tak kapitola 2.2.3 – Zájem o neformální péči – je selektivní a výpověď o existujících datech, výzkumech, publikacích a dostupném poznání neúplná.

Jako teoretická východiska si studentka zvolila institucionalismus zaměřený na aktéry a koncept europeizace. S první z teorií studentka pracuje napříč prací, aplikuje ji při popisu pozic aktérů v rámci analýzy aktérů a teoretický přístup tak hezky podpírá analýzu. Propojení europeizace s tématem práce, jak popisuje dále, považují za méně zdařilé.

Práce využívá kvalitativní výzkumnou strategii, použita jsou sekundární i primární data (realizováno bylo 5 expertních rozhovorů), z analytických metod pak analýza událostí a analýza aktérů. Tento přístup je relevantní. Autorku lze chválit za osvojení si „řemesla“, metodologické volby jsou precizně zdůvodněné, zvolené metody dobře aplikované a správně použité pro účely práce.

Po věcné stránce studentka pojednala o tématu ve své komplexitě a opravdu do analýzy zahrnuje relevantní aktéry, jejichž aktivity a zájmy se neformální péče dotýkají a souvisí s ní. Přesto považují za hlavní nedostatek práce právě její věcný rozměr. Zjištění autorka argumentačně opírá o relevantní zdroje. Mnoho relevantních informací a zvláště těch, které by podnítily kritickou diskusi o tématu a poukázaly na nedostatky současného systému, ale chybí. Nedostatek kritického přístupu (a snad trochy investigativity a výchozí nedůvěřivosti vůči zahrnutým aktérům) při popisu událostí a hodnocení pozic aktérů tak významně ubírá věcnému přínosu, který by práce mohla mít, kdyby se do toho „pořádně obula“. Opravdu se všechna ministerstva a samospráva snaží a jsou motivovaní situaci pečujících řešit

(str. 49-50, 57, 59, 60)? Dobré by bylo věnovat se kritickým místům jako je např. tenze mezi poskytovateli sociálních služeb a pečujícími rodinami způsobená ponecháváním příspěvku na péči v rodinném rozpočtu a jeho neutrácením za služby. Opravdu lze pečující osoby a osoby závislé na péči považovat za jednoho aktéra, který se ve svých zájmech neliší (str. 51-52)? Zajímavé by bylo rozvést, co způsobuje pro advokacii zájmů a práv cílové skupiny neziskovým sektorem skutečnost, že NNO, které jsou dobře etablované, zastupují primárně osoby závislé na péči, a naopak organizace, které by zastupovaly primárně pečovatele, se teprve formují. Věcně překvapivý je také závěr analýzy aktérů, kde je moc prosazovat své záměry pečujících rodin, akademické sféry a médií hodnocena jako vyšší než moc Ministerstva zdravotnictví, Úřadu práce či Lékařské posudkové služby (str. 67).

V kapitole 6 autorka provádí analýzu událostí, soustředí se přitom na ty „s pozitivním dopadem, tedy (na) ty, které zlepšily celkovou situaci pečujících a opečovávaných“ (str. 34). První z analyzovaných situací je zákon o sociálních službách z roku 2006. Tento právní akt byl bezpochyby významným milníkem pro rozvoj systému péče a sociálních služeb v ČR. Studentka tvrdí, že byl milníkem i pro rozvoj politiky vůči pečujícím osobám. Nedostatky tohoto právního aktu vážící se k neformální péči však nijak kriticky nereflktuje. (Např. zákon neposkytuje definici neformální péče či neformálního pečovatele, pečující rodiny nejsou cílovou skupinou sociálních služeb a často jim tak nejsou poskytovány, se zavedením příspěvku na péči byl zrušen příspěvek pro pečující, a tak zatímco autonomie závislé osoby byla posílena, postavení neformálního pečovatele bylo oslabeno, protože sám ztratil nárok na finanční ohodnocení své práce aj.)

Druhou ze zahrnutých událostí je pak vstup ČR do Evropské unie. Autorka od začátku práce pracuje s axiomem, že EU může tak nějak za všechno a je tedy automaticky i hybatelem a nejdůležitějším aktérem pro rozvoj politiky vůči neformálním pečovatelům. V práci pak ale zcela chybí argumenty pro to, že vliv EU na rozvoj politiky vůči neformálním pečovatelům je klíčový. V textu (kap. 6.2 a 7.1.1) nenalezneme jedinou citaci tvrdého nařízení ani měkkého doporučení z Unijního dokumentu, která by se týkala přímo neformálních pečovatelů. Svě závěry naopak studentka staví na tom, že když v Lisabonské strategii či v dokumentu Evropa 2020 je požadavek týkající se sociálního začleňování a současně existují fondy, skrze které lze financovat rozvoj sociální politiky, automaticky to představuje hybný moment pro tvorbu politiky podporující neformální pečovatele. Osobně se domnívám, že vliv EU na rozvoj politiky vůči neformálním pečovatelům je v práci značně nadhodnocen. Či minimálně neprokázán. Naopak oblast, ve které již EU začala členskými zeměmi klást doporučení ohledně neformálních pečovatelů a která pravděpodobně v budoucnu bude tvrději regulována, sice zahrnutí péče o blízké do oblasti sladování pracovního a rodinného života¹, autorka nezmiňuje.

V textu se objevují další věcné chyby a snad unáhlené a neověřené závěry (např. „ačkoliv je s pojmem neformální péče pracováno jak v legislativních dokumentech (...)“ (str. 7) – minimálně české právo tento pojem vůbec nezná; „výrazné zastoupení v poskytované péči bude mít oproti současné situaci právě i péče neformální“ (str. 10) – na str. 43 si ale autorka správně protiřečí tvrzením, že neformální péče se už nyní podílí výrazně na dlouhodobé péči; tvrzení, že „za dob komunismu (...) každý člověk, který by potřeboval potenciálně neformální péči, byl umístěn do ústavního zařízení“ (str. 20), je taky značně zjednodušené, i v této éře byla péče blízkými poskytována.)

¹ Evropská komise. 2015. New start to address the challenges of work-life balance faced by working families. Dostupné z: http://ec.europa.eu/smart-regulation/roadmaps/docs/2015_just_012_new_initiative_replacing_maternity_leave_directive_en.pdf

Autorka pracuje s dostatečným objemem odborné literatury a práce se zdroji je na relativně dobré úrovni. Vytkla bych nesystematické citování čísel stran zdrojů u citací, kde jde o převzetí velice konkrétní informace (např. Geissler a kol., 2015 - str. 59, 60), nebo dokonce v případech, kdy je citace doslovná (MPSV 2014 – str. 64).

Práce je napsána kultivovaným, čtivým a odborným jazykem. Po stránce gramatiky, stylistiky a formátování je zpracována precizně, drobné nedokonalosti (např. „každý s aktérů“ str. 17, „pro účely výzkumy“ str. 24, „pečující osoby (...) by rádi spojili pečování“ str. 44-45, „pečující osoby sice nemají faktickou moc k tomu, aby mohli změnit“ str. 51, „jedno s nosných témat“ str. 62) výsledný dojem nekazí.

Celkově je tato diplomová práce zdařilá, s dobře stanovenými cíli a propracovanými jednotlivými částmi, logicky strukturovaná a kompaktní. Studentka prokazuje, že si na velmi dobré úrovni osvojila „řemeslo“ vědecké práce. Po stránce věcné však práce nenahlíží předmětu výzkumu dostatečně hluboko pod pokličku, naplnění cílů práce je ploché a přidanou hodnotu textu pro rozvoj poznání o problematice neformální péče nelze hodnotit výborně.

**Z výše uvedených důvodů doporučuji práci přijmout k obhajobě
a hodnotit ji známkou velmi dobře.**

Datum: 14. 6. 2016

Podpis: